

Γιώργος Ξηροπαΐδης

Η ανέφικτη κατοίκηση.

Ο Heidegger και η καταστροφή του τόπου

στην εποχή της τεχνικής.

Η ανακοίνωση έχει την αφετηρία της σε δύο βασικές θέσεις: πρώτον, στη θέση ότι ο τόπος αποτελεί κεντρική, καίτοι παραμελημένη, έννοια του φιλοσοφικού στοχασμού, και δεύτερον, στη θέση ότι η έννοια του τόπου παίζει καθοριστικό ρόλο στη σκέψη του Martin Heidegger.

Με άξονα το *Είναι και Χρόνος* (1927) καθώς και τα μεταγενέστερα κείμενά του *Κτίζειν Κατοικείν Σκέπτεσθαι* (1951), *...ποιητικά κατοικεί ο άνθρωπος...* (1951) και *Το ερώτημα περί της τεχνικής* (1953) θα προσπαθήσουμε να δείξουμε: πρώτον, ότι η σκέψη του Heidegger στο σύνολό της είναι μια συνεχής απόπειρα να αναδειχθεί ο τόπος ως το μέσον εντός του οποίου συντελείται κάθε ανθρώπινη εμπειρία· δεύτερον, ότι μια επαρκής σύλληψη του τόπου προϋποθέτει την αποδόμηση της καρτεσιανής-καντιανής θεώρησης του χώρου· τρίτον, ότι μια αδιαφοροποίητη αντίληψη του τόπου ενέχει τον κίνδυνο μιας εσφαλμένης πολιτικής στάσης όπως εκείνη που υιοθέτησε ο ίδιος ο Γερμανός στοχαστής κατά την κρίσιμη περίοδο 1933-1936· και τέταρτον, ότι μια σκέψη που αναγνωρίζει τη συμβολή του τόπου στη συγκρότηση της ανθρώπινης εμπειρίας οφείλει να αναμετρηθεί με τον κίνδυνο που απορρέει από την ‘πλανητική κυριαρχία της τεχνικής’ (Κώστας Αξελός). Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από την απειλή καταστροφής κάθε αισθήματος ανήκειν σε έναν τόπο και διάχυσης ενός επώδυνου συναισθήματος ανεστιότητας. Η κρίση του σύγχρονου τεχνολογικού πολιτισμού λαμβάνει έτσι τη μορφή μιας κρίσης του ίδιου του κατοικείν. Η κατοίκηση μοιάζει ανέφικτη.

Η ιδιαιτερότητα της οντολογικής σκέψης του Heidegger έγκειται ωστόσο στο γεγονός ότι δεν αποβλέπει σε μιαν εξάλειψη της ανεστιότητας αλλά στη στοχαστική προσέγγισή της. Η ‘πλανητική κυριαρχία της τεχνικής’ αποδεικνύεται μια εγγενώς αμφίσημη διαδικασία καθόσον μας επιτρέπει να κατανοήσουμε ότι η ανεστιότητα αποτελεί απαραίκαμπτο στοιχείο της ‘ουσίας’ του ανθρώπου. Στο είναι του ανθρώπου ανήκει μια νοσταλγία για πατρίδα που δεν μπορεί ποτέ να ικανοποιηθεί. Σε αυτήν τη νοσταλγία έχει μάλιστα τις ρίζες του και το φιλοσοφικό σκέπτεσθαι: σκεπτόμαστε διότι αισθανόμαστε από παντού εκπατρισμένοι. Είμαστε ως θνητοί ξένοι πάνω στη γη, ανέστιοι, και γι’ αυτό μας είναι αναγκαίο να σκεπτόμαστε ή ακριβέστερα να κατοικούμε ως σκεπτόμενοι. Σε αυτή την αινιγματική ξενότητα χρωστάμε εντέλει την ικανότητα να σκεπτόμαστε ελεύθερα.